

TIP 4: LEER BETER TOPO DOOR VERRIJKING

Naast problemen met het verwerken van 'talige' informatie zijn mensen met dyslexie zwak in het oproepen van droge feiten.

Stampen, herhalen en automatiseren heeft weinig nut. Zeker op de lange termijn 'zakt' alles weer weg. Dat is voor kinderen vervelend en frustrerend.

Geef de leerstof meer inhoud en maak het leren aantrekkelijk. Met verdieping en verrijking van de leerstof wordt topo leren een leuke activiteit. Kennis waarbij betrokkenheid, begrip en emotie wordt toegevoegd is achteraf veel makkelijker uit het geheugen op te halen omdat er allerlei 'haakjes' aan zitten die de kennisbron langs meer wegen ontsluiten.

We verrijken in het onderwijs de topografische kennis met de volgende maatregelen:

1. meer inzicht door betekenis van plaats en plaatsnaam
2. meer betrokkenheid door samenwerkende werkvormen
3. meer emotionele betrokkenheid door spelvormen

Plaatsnaam

Wanneer we naar de betekenis van de plaatsnamen kijken kunnen we hieraan soms steun verlenen over de ligging van de plaats. Zo vinden we Bergen aan zee en Huisduinen vermoedelijk aan de kust en zijn plaatsnamen die eindigen op -dam meestal aan het einde van een riviertje of beek te vinden. Het is daarom al een leuke en effectieve opdracht zo veel mogelijk plaatsnamen op te zoeken met dergelijke kenmerken.

Wanneer we met dit gegeven verder aan de slag willen moeten we meer de betekenis van de plaatsnamen gaan ontdekken.

Hier een paar voorbeelden:

- o Een 'broek' of 'moer' is een moerasgebied.
- o Een 'sluis', 'schut' of 'verlaat' geeft een sluis aan in en kanaal of rivier.
- o Een eiland wordt ook wel een 'oog' genoemd.
- o Bossen werden vroeger ook 'lo' of 'wold' (woud) of 'holt' (hout) genoemd.
- o Een 'waard' is een stuk land bij een rivier maar een 'werd' zien we vaak in Friesland als terpdorp.
- o Een 'tricht' of 'trecht' komt uit Romeinse tijd en betekent een plaats waar de rivier kan worden overgestoken door het water. Zo'n plaats vind je dus niet in Noord-Nederland waar de Romeinen niet woonden.
- o Weiland dat kan onderlopen wordt ook wel 'koog' of 'kaag' genoemd.

Verrijking

Dergelijke kennis kan in verschillende werkvormen worden toegepast. Zo kunnen groepjes leerlingen plaatsnamen zoeken met een zelfde kenmerk, maar kan ook het kenmerk in een bepaalde plaats worden opgezocht. Vaak wordt deze verklaard wanneer op internet de historische achtergrond van de plaats wordt uitgelegd. Zo zullen kinderen bij de plaatsnaam 'Veendam' niet alleen een verklaring voor de 'dam' vinden, maar zal er ook veel worden

verteld over de betekenis van het 'veen' en de turfafgravingen die zo belangrijk zijn geweest voor deze streek.

Samenwerking en spelvormen.

Bij het bedenken van dergelijke opdrachten hangt er veel af van de creativiteit van de leerkracht. Stel opdrachten samen met spel- en samenwerkingselementen.

Voorbeeld voor het leren van topo bij een provincie:

- verdeel de klas in groepjes van drie
- geef elke groep een aantal plaatsnamen

De groepen krijgen de opdracht:

1. iets te bedenken of op te zoeken waardoor de naam van de plaats iets zegt over de topografische ligging (aan zee, aan de Maas, met een dam etc)
2. op internet iets boeiends en leuk op te zoeken over de plaats (historie, voetbalclub, gebeurtenis etc)
3. een 'kaasvlaggetje' te ontwerpen voor de 'blinde' topokaart om erin te prikken. Op het vlaggetje staat een kenmerk, logo etc

Nadat de groepen deze opdrachten hebben gedaan verspreiden ze zich over de andere groepen om dit alles uit te leggen. Hierbij worden zowel de vlaggetjes als de blinde topokaart gebruikt.

Door de zelf opgezochte informatie aan de andere kinderen uit te leggen herhalen de kinderen op effectieve manier hun kennis. De andere kinderen mogen hierover ook vragen stellen die de groep vervolgens weer zou kunnen opzoeken.

Er wordt een klassikale verzameling of samenvatting van gemaakt. Hierbij kunnen moderne media worden ingezet.

Geheugenonderhoud

Alle leerlingen maken nu voor zichzelf de vlaggetjes en noteren de kernen van de verhalen en kenmerken van die plaatsnaam. Hiermee gaan ze thuis oefen, vertellen het hun ouders en bouwen het elke dag verder op. Ze nemen eerst vijf vlaggen van de grootste plaatsen en proberen de vlag op de plaats te zetten.

De volgende dag er weer vijf bij en herhalen de eerste. Zo verder tot zo veel mogelijk plaatsen bekend zijn. Wanneer in groep 6 op deze wijze alle provincies zijn behandeld kan drie weken aan elke provincie veel aandacht worden besteed.

Tussentijdse quizen in spannende spelvormen houden niet alleen de aandacht erbij, maar maken topo tot een leuk leeronderwerp.

Uiteraard zijn deze suggesties ook gewoon thuis te doen wanneer ouders hun kinderen willen ondersteunen bij het leren. Topo leren hoeft dus niet saai te zijn. Veel creativiteit gewenst! Ik zie graag uw enthousiaste verslagen tegemoet.

Simon Eg,
© 2021 EGES